

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

110. An Regulares possint dicere Missam vsque ad horam Nonam? Et quid
de alio priuilegio Leonis X. dicendi Missam statim post medium noctem?
Ex part. 11. tract. 2. & Misc. 2. res. 2. ibid.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Atque de SS. Euchar. Sacr. Ref. CIX. &c. 63

illa nocte celebrando statim post medium noctem sed etiam ante horam solitam in ceteris Ecclesiis pro illa nocte, & ut hoc fiat dispensat in ieiunio seruari solito, vt possit Cardinalis celebrare. Hucusque Castillo; Ex quibus patet responsio ad argumentum adductum contra doctrinam Landri.

6. Negandum est enim, si Vigilia Nativitatis veniret in Dominica, per illam Missam impleri praecepit Missa audienda in Dominica; tunc quia eo ipso, quod Pontifex illam Missam non computet pro Dominica; sed pro sequenti Festiuitate, censetur non approbare illam Missam pro praecipto Dominice; tunc quia ed ipso, quod Ecclesia determinat tempus intrâ quod possint dici Missæ Dominice, vel Fetti colendi, censetur consequenter velle, ut non in aliud tempus differatur Missa auditio, praesertim si Missa alterius temporis non computetur in Ecclesia pro illa die, sed pro die altera quæ in aliquibus horis communicaret cum praecedenti quoad alias functiones, non verò quoad Missam. Dicendum est itaque cum Pater Leandro, aliquem adimplere praecipuum audiendi Missam, si audiret Sacram celebratum post duas, vel tres horas post meridiem: nam licet Sacerdotes sic celebrantes peccarent, Audientes tamen illum Missam satisfaccerent praecipto.

RESOL. CIX.

An Regulares possint vigore priuilegiorum celebrare ex iusta causa usque ad Horam Nonam inclusivæ? Et in texu huius Resolutionis assignantur aliqua causa iusta pro hoc faciendo.

Sed queritur, an dicta priuilegia per Concilium Tridentinum, fess. 22. sint renovata? Ex p. 10. tr. 15. & Msc. 5. Ref. 27.

tral. 8. disp. 6. q. 10. & me citato Martin. de S. Joseph. in Mon. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 14. de Euchar. n. 14. quam iterum nunc magis explicò & declaro.

4. Dico itaque ex dicto Priuilegio Eugenij IV. posse Regulares ratione itineris, & ex iusta causa differe Missam usque ad tres horas post meridiem, quod etiam non est vniuersaliter verum, sed in aequinoctio, nam in solstitio hyemali noua hora attingit solum ad secundam post meridiem cum quadrante; in solstitio autem aestiuo usque ad horam terciam post meridiem cum tribus quadrantibus.

5. Non esse verò reuocatum dictum priuilegium Eugenij IV. patet ex his, qua docui alibi, & me citato docet Cardinalis Lugo, ubi supra, n. 29. qui loquens de quadam simili priuilegio sit ait: Circa illud tamen dubitari potest. An sit reuocatum per Concil. Trident. fess. 22. secrero de uitandis in celebratione Missæ. Nam Fagundez ubi supra, n. 3. cum aliis dicit esse refutato ibi omnia eiusmodi priuilegia, quia nimis Concilium inter alia prohibet ne Sacerdotes aliis, quan debitis horis celebrent, & in fine addit, non obstantibus priuilegiis, ac confuetudinibus qui busunque. Ita Cardin. Lugo, & tandem pro hac tentia alibi adduxi doctum Dicatillum de Sacram. tom. 17. 5. disp. 4. dn. 4. n. 68. qui n. 70. explicat Bullam Pij V. & n. 71. hac addit: mihi persuadeo nostrum Suarium grauioribus fortasse occupatum studiis non legisse, aut nos satis attente prædictum motum proprium Pij V. quem si legisset, procul dubio non dixisset. Pius V. speciali quodam motu proprio vetuit omnes nocturnas, vel matutinas Missas.

Alibi supra
in Ref. 102.
§. Sed quid
quid. sed le-
ge eam per
totam, sicut
etiam Ref.
103. & infra
ex Ref. seq.
§. i. in fine
& §. Sed
hanc.

Alibi in Ref.
2. not. præ-
terita. §. Sed
his, ad lin. 3.
& in Ref. 2.
§. Idem
etiam.

RESOL. CX.

An Regulares possint dicere Missas usque ad horam Nonam?

Et quid ex alio priuilegio Leonis X. dicendi Missam statim post medium noctem? Ex part. 1. tract. 2. & Msc. 2. Ref. 2.

§. 1. **H**oc dubium pertractat Brunitus part. 2. tr. 8. cap. 1. prop. 13. & responder affirmat, ex priuilegio speciali, ac primò ex concessione Leonis X. in praecedenti propositione prædicta huius tenoris. Concessit ut de licentia suorum Superiorum possint celebrare post meridiem, praesertim diebus quando est de audienda Missa præceptum, & quando fratres debent ambulare, seu de via veniunt, & non possint ante meridiem applicare ad locum, ubi commode possint Missam audire, vel honestè celebrare. Secundò, ex concessione Sixti IV. facta etiam Minoribus, quam refer Christoph. à cap. font. post Collectorem priuileg. Mendic. in suo compend. priuileg. verb. celebratio Diuinorum §. 6. his verbis; concessit quod Fratres Minoris obseruantie Sacerdotes, possint causa necessitatibus post horam statutam ab Ecclesia celebrare; verum cum haec duæ concessiones in aliquo deficient; Primo, in hoc, quod tempus non determinat, sed indeterminatum relinquit, nec quidquam Regularibus concedit; nisi cum licentia Superiorum; Secundò, quod etiam tempus non determinet, cum inter Doctores sit diversitas opinionum, quod tempus sit statutum ab Ecclesia ad Missas legitime celebrandas, siue limitata per casum necessitatis, ea propter ad alias concessiones procedendum est. Probatur ergo tertio ex concessione Innocentij VIII. relata ab eodem Christoph. post collect. priuileg. Mendic. in citatis compend. & verbo §. 7. & 9. Concessit Fratribus Ordinis Prædicatorum Congregationis Hispania reformatis, quod possint celebrare Missam per horam post meridiem,

Sup. hoc sed
minus am-
ple supra in
Ref. 103. §.
Sed his, cur-
sum in fine,
& in Refol.
104. §. vt. &
& in Refol.
105. §. Nota.
& in Refol.
106.

Naldus ubi supra.

2. Nota tamen, quod P. Lezana in Summatom. 1. cap. 21. n. 2. putat hodie non valere hoc priuilegium, quod etiam docet Paninius in priuileg. maxim. tom. 1. Constat. om. Pij V. §. 7. n. 19. & Naldus ver. Missa num. 30. quia Pius reuocauit omnia priuilegia Regularibus ad id concessa, quam Constitutionem, refert Naldus ubi supra.

3. Sed his non obstantibus ego sententiam Patris Tamburini ante ipsum docui, quam postea tenuerunt me citato Cardinalis Lugo de Sacram. Euchar. d. 20. fess. 1. n. 42. & me citato Leandrus de Sacram. Pan. 2. Tom. II.

presentim quando prædatur in Conuentibus , vel sunt solemnia officia. Sed cum hac concessio partim sit priuilegium, videlicet in eo, quod dat facultatem dicendi Missam hora post meridiem, partim non, cum secundus casus exprimat in quibus de iure licet sine priuilegio celebrare , ut tradit citatus Roder. id est aliam ampliorem sine villa limitatione adducemus ex Eugenio IV. registratam in dicto compend. priuileg. Mendic. verbo *Missa quod tempus 1. his plane verbis:* Concessit quod Frates Minores possint celebrare Missam usque ad horam nonam post meridiem sine scrupulo conscientie : Omitto eamdem concessio- nem factam Coelestini itinerantibus à quadam Eugenio, relatam à Ioan. de la Cruz de sua Relig. 1.2. cap. 5. dub... concl. 2. cum illa proxime posita Eugenij IV. sit amplior, tunc ex eo, quod non terminat tempus ad Nonam, cum hac dictione, exclusive, tunc etiam ex eo, quod ad omnes Regulares Sacerdotes extenditur, hæc autem ad solos itinerantes. Quod si obijcas Trident. sess. 22. cap. 1. Respondebimus ut su-

Sup. hoc, & pra in proximè precedenti propositione, videlicet contento in non reuocare hoc priuilegium.

tribus scqq. 2. Instabis, Plin. V. constitutione ante memorata s. legge supra quoad dictam Missatum celebrationem Regularium ex doctrina priuilegia retioccas ; Respondetur hoc priuilegium, Ref. 102. §. Sed quid, & ex sarcum, restituta fuisse, ut viuueraliter probatumus Refol. 109. S. Non esse.

In hoc etiam puncto locum habent exceptio- nes in primo punto posita de Episcopo iter agente, de celebratione necessaria ad dandum Viaticum ægrotato, & de personis habentibus priuilegium: quod eo facilius concedi potest ad postponendam, quam ad anticipandam horam, quo hæc obligatio ortum magis habet ex voluntate subditorum, qui ob suam com- moditatem receruerunt ab antiqua consuetudine radius celebrandi. Priuilegium autem magis amplius videtur, quod concessit Eugenius IV. Congregationi S. Iustinae, celebrandi in itinere, vel ex causa iusta, usque ad nonam inclusive, prout habetur in Bulla XI. Eugenij IV. in Bullario Regularium apud Rodriguez. Vnde limitandum est, quod cum Ioan. de la Cruz dicit Diana tom. 1. tract. de celebrat. Missarum

Quæ hic est refol. 34. vbi supponit, illud priuilegium esse absolu- tum ; cum tamen solum sit ad certos casus itineris, vel alterius causa. Dicit etiam horam nonam esse usque ad tres horas post meridiem: quod etiam non est viuueraliter verum, sed in æquinoctio: nam in solstitio hyemali nona hora attingit solum ad secundam post meridiem cum quadrante: in solstitio au- tenæ astrius usque ad horam tertiam post meridiem cum tribus quadrantibus, ut latè Francolinus de tem- por. hor. cap. 10. ita Lugo.

4. Idem etiam me citato docet Dicastillus de Sacram. tom. 1. tract. 5. diff. 4. dub. 5. n. 84. vbi ita ait, Advertendum præterea est, Religiosos, qui habent communiationem priuilegiorum, sicut anticipate Sacrum, ita postponere usque ad horam nonam; id enim concessit Eugenius IV. Benedictinis de Monte Serrato, ut notauimus dub. præced. §. Ex Benedicti- nis. Adde Dianam part. 2. refol. 34. in edit. anni 1635. vbi sic ait, Religiosi verò ex suis priuilegiis, ut notat Ioan. de la Cruz in directorio, &c. possunt celebrare usque ad nonam inclusive, id est, usque ad tres horas post meridiem. Hoc tamen priuilegium videtur esse illud, quod concessit Eugenius IV. Congregationi

S. Iustinae, & habetur in Bulla XI. illius Pope; ibi tam men conceditur, non ad arbitriū, sed in itinere, & ex causa iusta; unde nisi talis causa sit, non licet. Ita illa.

5. Sed nostram, & Brunii sententiam contra Dic- castillum, & Lugo posse sustineri existimo, nam quid sit de priuilegiis ab ipsi adductis, priuilegium Eugenij IV. à Bruno adductum loquitur absolute, & sine villa limitatione. Ergo idem dicendum video de alio priuilegio, quod idem Bruno adduct, videlicet dicendi Missam statim post median noctem, ex concessione Leonis X. relata in suppl. concess. 1. & in Compedit. priuileg. Mendic. verbo *Missa, 2. §. hi* præcisè verbis : Concessit Fratibus Minoribus, ut Oberfranciæ, vt de licentia Superiorum possint cele- brare illlico post Matutinum, de estate vero quando noctes sunt breviores, etiam ante Matutinum Chori, vel infra, dummodo celebratur illud per se, ut cum socio dixerit, prout consuetum est in ordinis Prima. In qua concessione notandum est, quod Pan- tifex non dat Regularibus absolutam facultatem celebrandi Missas illlico post Matutinum, aut post median noctem, sed cum duabus limitationibus Prima, ut Missæ dicantur de licentia Superiorum; Secunda, ut si Missæ dicenda sunt illlico post median noctem, per solutum sit Matutinum cum Prima, hec autem secunda limitatio non mediocrem ingeni difficultatem, quæ enim fieri potest, ut Missæ celebrentur ante Matutinum Chori, cum Chorus in Ordine Minorum prædicto, Matutinum media nocte incipiatur, & quod Prima cum Matutino anteac recitari debet; sequitur enim inde Missas inchoari debere ante median noctem, & inchoationi eiusmodi obstat, quod Prima debet ante recitari, quæ nihilominus ante median noctem recitari minime potest. Verū haec difficultate facile soluitur, si dicatur, quod possunt dici Missæ ante Matutinum Chori omnino per solutum, post enim illlico post median noctem Prima recitari, & statim inchoari Missa, dum Matutinum per solutum. Adiunge, quod illa conditio dicendi Matutinum cum Prima non est sic obligatoria, ut non valeat priuilegium, si prius non recitetur. Nam ea conditio non ponitur ut restrictiva concessionis, sed ut qualis- quis sit secundum ius communis Ecclesiæ, & Ordinis, quæ recitatio, cum iam non sit ex iure regulæ quoad Matutinum, ut post Sotum tenent Suarez, Ro- dericus, & alij, nec etiam quoad Primanum, cum Ecclæsia, nec Ordo iam quidquam circa hanc recitationem ex iure, aut ex consuetudine habet, possunt dicit Regulares Missas celebrare Prima minime recitata, ut tener citatus Rodericus art. 2. inedito necesse est Matutino, si adsit aliqua necessitas, ac ex con- quenti valer priuilegium non recitari Prima, & Ma- turino; Ita Bruno; Cui adde Dicastillus vbi supra, qui testatur se audiuisse à fide dignis prædicti Ordinis, & aliorum, Congregationem Monis Cestii cuiusdem Ordinis habere priuilegium celebrandi illum post median noctem. Et idem n. 65. sic ait, Hoc dixerim propterea, quod Matriti iam olim ante viginti annos mihi legisse concigit litteras Pauli Antonij de Mendoza Societatis Iesu Alcantrensis pro Hispania, datas anno 1595. decimaliæ Matriti ad Patrem Franciscum de Portes, tum Provinciæ, cuius verba sunt: [Su compannero de N. R. po- dra dezi] Missa post median noctem, y a todos los que caminaren, da licentia nostro Pade para poderlo hazer. Yo embiare un priuilegio impreso, que me dizen lo han impreso agora los Benitos] Hæc tenus in litteris. Cum ergo Alcantrensis Hispanie vir per se ipsum, & pro munere suo rante auctoritate, testetur Reuerendum adiudicium Patrem noctem Claudio Aquaviam bonæ memoriae eam facili-

tem concessisse, nec ab ipso, nec à Successore admis-
sum R. P. N. Mutio Vitellescho, moderno Prae-
posito Generali, reuocatam suam prædictam facultatem,
salvo meliori iudicio, existimo posse nos vti prædi-
cta facultate, maximè re communicata cum Super-
iore, vt in haec facultate ampliori sequamur, & ser-
uenus eandem restrictionem, quam supra diximus in
celebrando una hora ante auroram seruari debere, ita
vt hoc priuilegium, & amplior facultas teneatur
concessa ad normam, & modum alterius minoris
vñs, & facultas non concedatur, nisi primariò omni-
bus Superioribus, deinde iis, quibus ipsi commis-
tint, idem iudicium sit de hac facultate ampliori.
Hæc Dicastillus, quæ omnia applicanda etiam existi-
mo Patribus nostræ Religionis Clericorum Regu-
larium, & aliarum Religionum.

RESOL. CXI.

*Quomodo tempus media noctis in præceptis Ecclesiasti-
cis sonendum sit?*
*Quod facit pro ieuium naturali circa Missa celebra-
tionem. Ex p. 7 tr. II. & Milc. 2. Ref. 15.*

§. I. **C**uria & noua est quæstio, & pro eius re-
solutione Ioan. Caramuel in reg. D. Bened.
diff. 10. n. 13. 2. tres conclusiones ponit. Prima est:
Nullum horologium esse infallibile, idè nulli nul-
lum standum esse. Secunda: Omnia horologia
habent viam opinionis probabilis, nisi ita exorbitent;
vt eorum error clare, & evidenter cognoscatur. Ter-
tia ipsam est: Horologia accurata hora quadrante à veritate
deuiae. Vnde inferit, quod temerarius non erit, qui
censuerit vrbis horologia, quæ à stolidis sèpius diri-
guntur, integrò quadrante exorbitare. Ideo quadrante
hora antequa sonet duodecima, incipit dies sequens
probabiliter; & æquæ probabilitate antecedens dies
finitur quadrante postquam sonuerit hora. Qui in pa-
go, aut in eremo fuerit, vbi solùm est vnum horologium
bene regulatum, probabiliter potest credere illud
plusquam hora quadrante à veritate exorbitare.

2. Sed quid si Petrus haberet horologium exqui-
stissimum medie noctis tempus præcisè indicens?
Respondeo adhuc in rati capi tempus non debere
mathematicè, sed ciuititer, & moraliter accipi. Dies
notabiliter incipit dicitur, cum eius octaua pars ef-
fluxit, nempe post medianam noctem hora tercia. Dies
leuitur est inchoata cum harum trium horarum ef-
fluxit quasi octaua pars, nepe hora omin. 22. febr. 30.
Non puto præcepta Politica, sive Ecclesiastica ea sint,
sive scularia, tam exactè posse tempus decernere, vt
teus sit qui sublati aliis inconvenientibus, differat
opus præceptum uno quadrante: quia aliæ Ecclesia
rebus faciendis mathematica tempora indiceret, non
moralia; quod est contra vniuersorum opinionem.
Ita Caramuel.

3. Sed hæc opinio videtur communiter reprobata
a Doctoribus, dum loquuntur de præcepto horarum
Canonistarum, de præcepto ieuiij, seutorum ob-
seruatione, & similibus, & ex illa sequentur, quod
quia statim post horam duodecimanam noctis posset
Completorum dicere, & satisfacere præcepto Horarum
Canonistarum, vel posset comedere carnes, &
obseruare ieuium, in modo mane communionem sumere,
& satisfacere præcepto ieuiij naturalis pro sum-
ptione Eucharistie. Et tamen DD. controvrentur:
vt alibi vñsum est, si etiam dato primo pulsu hora
duodecimæ media nocte dicenda sit elapsa, ita ut
præcepta præteriti diei, vel futuri dicantur elapsa, vel
incepta: & omnes concordant quod finito ultimo
pulsu hora duodecimæ expirant, & incipiunt præce-
Tom. II.

pta affixa diebus, & ita docent Doctores, quos ego
citavi in part. 3. tr. 4. ref. 36. quibus nunc addo Prae-
positi in 1. 2. D. Thom. q. 19. art. 6. dub. 5. n. 8. & Eman.
Lugum de Euch. diff. 15. febr. 2. n. 37. Non desinam ta-
men adnotare quod sententiam Caramuelis approbat
noster Pasqualigus vir doctus decif. 33. 8. n. 6. & seq.

4. Nota verò quoad Caramuel diff. 40. n. 46. ex suo
principio quod præcepta Ecclesiæ debeat intelligi
non mathematicè, sed moraliter non approbat, quod
ego olim docui, nempe annum nouitiatus debere
computari de momento ad momentum, ita ut si pro-
fessio officiatur quatuor aut sex horas ante decimum
sextum annum sit inualidus: putat enim nouitiatus an-
num decere esse integrum moraliter, hoc est, secun-
dum estimationem prudentem: sed me citato Cara-
muelis sententiam non approbat Bordon. tr. de profes.
Regul. c. 4. q. 10. vbi docet professionem factam per se-
mihoram ante ætatem requisitam esse inualidam.

Quæ nunc
hanc leque-
tur, in §. vii.
in principio,
& in aliis §§.
& vers. eius
not. & in §.
not. primitivæ
huius Ref.

Docuit in
Ref. 15. 8. &
15. 9. tom. 7.
tract. 1. & in
aliis §§. caru
annotationes
num.

RESOL. CXII.

*An si sonuerit vnum horologium, possit quæ comediendo in
media nocte, donec aliud sonuerit, & die sequenti
celebrare?*

Et notatur, quod si tantum sit vnum horologium, vbi
capit sonare duodecima hora, aliquis biberet, licet
quando sonaret ultima pulsus defissus biberet, non
poterit di sequenti celebrare aut communicare.
Ex quo inferitur, quod qui buccellam habet masticans, &
audit primum pulsum horæ duodecime noctis, teneat
incontinenti de ore ejcere buccellam, si die sequenti
velit Missam celebrare, vel Eucharistiam sumere.
Si tamen masticat buccellam de materia carnis, & dies
sequens sit ieuium, non teneat illam ejcere, etiam sub
veniali. Ex p. 3. tr. 4. Ref. 36.

§. I. **A**ffirmatiuam sententiam docuit Sanch. de
Sop. hor. in
Ref. 1. lib. 2. diff. 41. n. 4. aduersus quem
nouissimè insurrexit Eman. Rodrig. in noua editione
sue summae, to. 1. c. 10. 5. n. 6. vbi afferit. [Y que oyendo
la media noche esta comiendo y beviendo, no puede
comulgar el dia siguiente, pues el precepto de no co-
mulgar hauiendo contido obliga, aunque este en du-
da si es media noche, porque otros relojes sonaron
despues. Esta conclusion es contra Thomas Sanchez,
el qual dice si despues sonare otro reloj puede co-
mulgar, attento que son como vna: probables opini-
ones, y cada vna se puede seguir, a lo qual respon-
do que en este precepto de celebrar en ayunas no
nos haemos de atar a probabilidades.] Ita Rodrig.
& ante illum docuit etiam hanc sententiam Io. Salas
in p. 2. D. Thom. tr. 8. diff. 2. n. 264.

2. Sed mihi his non obstantibus placet magis
opinio Sanchez, quidquid assertant Rodrig. & Salas.
Dico que diuersa sint horologia, & aliquorum
sonuerit ora duodecima, aliquorum non sonuerit,
potest qui tunc soluit ieuium naturale, communica-
re die sequenti, & si illa dies, siue sequens sola sit
ieuium, potest dubitans cœnare, & edere carnes, per-
inde ac si essent duas opiniones probabiles, quarum
utramque licet sequi, & amplecti. Neque enim teneor
ego sequi vnum horologium, nisi forte antecedenter
illud assumptum ad ieuium ordinandum, iuxta il-
lius horas, neque etiam in hoc casu si vnum aliquan-
tulum post aliud subsequenter sonuerit, illius horas
sequi teneo; & ita hanc opinionem præter Sanchez
tenet etiam Fagund. de præceptis Ecclesiæ, præc. 4. lib. 1.
cap. 10. n. 3. Sancius in selectis, diff. 41. a. 18. & Villalobos
in summa tom. 1. tract. 1. difficult. 2. 1. num. 17. vbi
sic afferit. [Si ay diuersos relojes se ha de juzgar co-

F 3 mo